

RAZVOJ SLOVENSkih DEŽEL

UVELJAVLANJE DEŽEL in DEŽELNIH STANOV:

- v razvitem srednjem veku so bile izoblikovane (11-16.st.: iz Velike Karantanije):
 - o Koroška
 - o Štajerska
 - o Kranjska
 - o Goriška
- Razmere v 15., 16. stol.: reformacije, začetne oblike kapitalistične proizvodnje, preobrazba plemstva, kmečki upori, kriza fevdalnega sistema

UVELJAVLANJE DEŽELNEGA PLEMSTVA:

- z izoblikovanjem dežel se izoblikujejo tudi DEŽELNI STANOVI v 15. stol.
 - o so politični organi, kjer so zastopani:
 1. predstavniki plemstva
 2. visoki cerkveni dostojanstveniki
 3. predstavniki deželnoknežjih mest
 - o na deželnih zborih so skupaj z vladarjem/deželnim knezom odločali o:
 1. vojaških vprašanjih
 2. finančne odločitve (izredni davki za vojsko-vedno več, zaradi Turkov)
 3. o gospodarstvu
 4. kovanje denarja, ...
- naloga deželnega zbora: zagotavljanje miru (težko, zaradi spopadov med plemiškimi družinami-Habsburž.-Celjski Grofje & vdori Turkov)
- stanovi: privilegirani, zahtevajo avtonomen položaj, vpliv na vodenje države, ... zahtevam je moral vladar zadostiti, saj je plemiče potreboval za vojsko (VOJSKA: v notranjeavstrijskih deželah no obrambni red: ni viteških konjenic, ampak so morali veleposestniki zagotoviti določeno število konjenikov&pešcev)
- ozemlje današnje Slovenije je spadalo pod:
 - o **RIMSKO-NEMŠKO CESARSTVO**: Koroška, Kranjska, Goriška, notranja Istra, Trst (92%)
 - o **OGRSKA**: Železna, Zalska županija (4,2%)
 - o **BENEŠKA REPUBLIKA**: obalni del (3,8%)
- ZARADI KONCA KOLONIZACIJE IN Turških vpadov so se na S in Z ustavilo naseljevanje novih priseljencev s tem se v 15. stol. oblikuje slovenska etnična meja
- Od 15. stol. dalje se za habsburške dedne dežele uporablja izraz: notranjeavstrijske dežele, sestavljena iz Štajerske, Koroške, Kanjske in po 1500 Goriške; nadvojvoda je imel sedež v Gradcu
- v 2. polovici 16. stol. je Notranja Avstrija prerasla v nekakšno dtržavno tvorbo znotraj cesarstva

GOSPODARSKA PODOBA:

- večina živi na podeželju (nekaj v mestih & trgih)

- Gospodarske panoge:
 - o KMETIJSTVO: vodilna gospodarska panuga
 1. kulturne rastline: pšenica, rž, ječmen, oves, proso, bob, lan, konoplja, repa, zelje - in tudi nove kulture: ajda, korenje, fižol, koruza
 - o SADJARSTVO:
 1. povpraševanja meščanov & plemstva
 2. sadje: kot hrana & pijača & suho sadje
 - o ČEBELARSTVO: zaradi pojava ajde
- 16. stol.: MANJŠANJE KMETIJ □ nov sloj prebivalstva: **kajžarji** (imeli zelo majhen del zemlje + dodatna dela:drvarjenje,...) - ...postali tekmeči meščanom
- zaradi nevarnosti Turkov se trgovske poti prestavijo na S - trgovina zaostaja □meščani skušajo trgovina&obrt omejiti (obrt:le v okolici mesta/ trga, izvoz kislih vin, uvoz boljših južnih vin, uvoz železa, svobodna t. s SOLJO, živino)
- pomembnejši trgi na Slovenskem:LJ, MB, Ptuj, Novo mesto, Koper, Piran -trgujejo na večje razdalje
- **ZGODNJI KAPITALIZEM:**
 - o v 16.stol.
 - o nosilci: tuji trgovci & tuj kapital
 - o uveljava:železarstva/
fužinarstva&rudarstva(ž.sreb.:Idrija,svinec:Mežica)
 - o založništvo: uveljavi se le v čevljarstvu
 - o redke manufakture: orožje: v Celju-topovi, LJ-krogel&smodnik (... Turki)

TURŠKI VPADI:

Ogrožanje SLO ozemlja:

1. PRVA FAZA: (1408–1415)
 - 1408: oplenili Metliko & Belo krajino (opisal Valvasor)
 - 1415: prodor Turkov na Kranjsko do Lj-toda ni opustošenja - cilj:samo ropanje
 - po 1415: 40-letno zatišje – Turki utrjujejo oblast na Balkanu + prijateljevanje celjskega kneza Ulrika II. & turškega sultana Murata (njuni ženi sta sestri iz rodbine srbskega despota J. Brankovića)
2. DRUGA FAZA: (1469–1483)
 - najbolj intenzivna – več kot 30 napadov, vodenih iz Bosne
 - cilj: uničujoči pohodi → ...+zasedba slovenskega ozemlja
 - največkrat napadena Kranjska, 5x Štajerska, Koroška, tudi Furlanija
 - nepričakovani & neustaljeni napadi
 - turška vojska:
 - o konjenica, sestavljena iz redne bosenske vojske
 - o **akindžije**:naj.kruti"lahki"konjeniki(ubijali,pustošili,ropali nedolžne-kmetje)
3. TRETJA FAZA: (po 8-letnem premirju; 1491–1499)
 - 8-l. premirje:
 - o ogrski kralj Matija Korvin premaga Turke v Bosni & vzame zemljo
 - o nato ne vpadajo nekaj časa na slovensko ozemlje
 - o M.Korvin/"Kralj Matjaž":vladar večini Kranjske,Koroške,Štajerske =junak
 - po 1491: ponovno vpadi 1x letno (predvsem na:Dolenjsko,Notranjsko,Celje,Ptuj)
4. ČETRTA FAZA: (1522–1540)
 - neustrašni turški sultan Sulejman
 - napad na Dunaj, načrtno vpadanje na Kranjsko
 - cilj: izčrpati Habsburžane na J, tako da bodo preizčrpani braniti Dunaj
 - 1526: Bitka pri Mohaču
 - 1560:poraz Turkov (od takrat le še redki pohodi na Kranjsko, toda še vedno Prekmurje v nevarnosti, ker spada pod Ogrsko)
- Turški vpadi so močno vplivali na poselitev v notranjeavstrijskih dežel (zemljiški gospodarji so na opuščeni območjih naseljevali begunce iz Bosne & HR)

Obrambni sistem NOTRANJEAVSTRIJSKIH DEŽEL:

- Habsburžani imajo osrednji pomen za obrambo Sr & Z Evrope + dinastični cilji (razširiti mejo)
- poziv papežev na križarske vojne – neuspešni zaradi neorganiziranosti
- uvedba izrednih davkov
- Nastanek Notranje Avstrije: sredina 15.stol.: sestajanje deželnih stanov Kranjske, Štajerske & Koroške
- Obramba posameznih stanov:

o Plemstvo in fevdalci: prispevali konjenike & pešce, se poskrili v težko dostopne gradove

o meščani:

1. mesta dobijo obzidja in statut (npr.: Krško, Kočevje, Lož,

taka organizacija je bila kratkoročno - pred Turki uspešna, dolgoročno pa je po nevarnosti Turkov sprožila kmečke upore, ...

Vojna krajina: posebna vojaškoobrambna pokrajina Habsburžanov na meji s Turki

- od začetka 16.stol. □ 1818
- od Kvarenskega zaliva □ Siska □ do Save (HR) □ do Drave
- do: 1568 ima skupnega poveljnika: Ivan Kacijaner [Slovenec]

RAZPADE NA

Hrvaška vojna krajina
(sedež v Karlovcu)

Slavonska vojna krajina
(sedež: Varaždin)

- Vzrok nastanka: vedno večja militarizacija hrvaške & slovenske družbe
- **krajšniki/uskoki:** vojaki v stalni pripravljenosti
 - o pravoslavni prišleki/pribeženci pred Turki (Srbsko in Hrvaško prebivalstvo)
 - o poseben status: osebna svoboda & svoboda veroizpovedi □ v zameno za obrambo - so v stalni vojaški pripravljenosti
 - o imajo kos zemlje, na katerem živijo z družino - toda niso podložniki
- Financiranje Vojne krajine:
 - o po letu 1578: slo.dežele formalno prevzamejo upravo z Vojno krajino
 - o finančno breme si delijo: Kranjska(1/2), Štajerska, Kranjska
 - o stroški: 27 milijonov goldinarjev (kraljeva blagajna prispeva: 8,3%)
 - o posledice financiranja:
 1. N.Avstričani dobili \$, visoka oficirska mesta
 2. imeli odločujoči vpliv nad upravo
 3. monopol pri preskrbi krajine z žitom & ...
- vključevanje podložnega kmeta v obrambo: kmetje so temelj najbolj množične obrambne organizacije - "črna vojska/črnida"

Posledice turških vpadov:

- fizično uničevanje - materialna škoda
- pobijanje, zaslužnjevanje tamkajšnjega prebivalstva (trgovina z odkupovanjem ujetnikov)
- gospodarski zastoj/nazadovanje: (propad trgovine, trgovskih poti, neobdelana polja, propad mest)
- poglobitev krize fevdalizma: spremenjen odnos med zemljiškim g. & podložnikom (new davki za obrambo, povečanje neizmerjene tlake, tedenski vinar, glavarina, ...)
- demografske spremembe:
 - o mešanje kultur
 - o nastanek pustot:

1. prazna ozemlja v 15.stol., zaradi neposrednega pustošenja Turkov
 2. USKOKI: v prvi ½ 16.stol.:nov val beguncev iz JV – pravoslavni Valahi pribežijo v Belo krajino in Žužemberk...J Štajerska(Dravsko polje-...Ljutomer),Nortanjska, Furlanska nižina, ker v turški državi izgubijo privilegije...cesar Ferdinand I. jim podeli:os.svobodo,os.vero, zemljo-v zameno za opravljanje vojaške službe...po turški nevarnosti se poslovenijo
 - o zmanjšanje prebivalstva
 - o migracije (preseljevanje prebivalstva)
- epidenije kužnih bolezni
 - kulturno nazadovanje:humanizem,renesansa(izjeme:koprsko,piransko m.obzidje, knežji dvorec Celskih knezov, grad Lemberg pri Dobrni) se pojavita na SLO veliko kasneje, v ustnem izročilu-pesmi(o Turški nevarnosti,trpljenju)

KMEČKI UPORI: odraz fevdalne krize

- Vzroki:
 - o višja tlaka (v zvezi z obrambnimi nalogami pred Turki-gradnja obzidij), posebni davki
 - o boji med fevdalci (Habsburški cesar Friderik III. Se bori za Slo.dežele)-s tem pustošijo kmetije
 - o omejevanje nekmečkih dejavnosti (kmetje se v krizi ukvarjajo tudi s trgovino & obrtjo-npr.:tovorništvo soli; kar pa ne odobravajo meščani)
 - o obremenitve s strani cerkve (odpustki)
 - o inflacija (spreminjanje denarnih dajatev v naturalne zaradi padanja vrednosti denarja)
 - o gospodarska kriza
 - o povečanje dominikalne posesti fevdalca v prid
 - o nezaščitenost kmeta v času turških vpadov
 - o neupoštevanje dajatev, ki so zapisane v urbarju(**...boj za staro pravdo**)
- Organizacija kmečkih uporov:
 - o temeljila na izkušnjah in vojaški organizaciji v času turških vpadov
 - o osnove iz "črne vojske" in kmečkih taborov
 - o kmečke zveze: nastajale v posameznih dežela-ob uporih se združijo; ustanavljajo uporniške programe & neposredno vodijo upore
- Delitev uporov:
 - o Veliki/široki kmečki upori:
 - 1.kmečki upor na slovenskem koroškem (1478)
 - 2.vseslovenski kmečki upor (1515)
 - 3.hrvaško-slovenski kmečki upor (1573)
 - 4.drugi vseslovenski kmečki upor (1635)
 - 5.tolminski upor (1713)
 - o Krajevni kmečki upori (več kot 140 manjših uporov)
- Potek in programi posameznih uporov:
 1. **KMEČKI UPOR na SLOVENSKEM KOROŠKEM: (1478)**
 - o Vzrok: stalna turška nevarnosti → zaradi obrambnih razlogov se začnejo povezovati v kmečke zveze, in preko njih opozarjati fevdalce, da ne bodo več opravljali svojih dolžnosti, če jih ne zaščitijo pred Turki
 - o Povod: sprememba denarne valute - in s tem povečanje davka, v Ortenburgu pri Spittalu (iz oglejskega denarja → v manjvrednega dunajskega)
 - o najprej se uprejo v Dravski dolini, kasneje pa se skupaj uprejo z kmeti iz cele slovenske Koroške + tudi nekaj nemških posestev, z orožjem jih podpirajo tudi beljaški meščani in koroški fužinarji (središče upora je v okolici Beljaka)
 - o Ukrepi kmečke zveze (bund=zveza → ...punt=upor):
 - kmetje prenehajo plačevati dajatve & opravljati tlako
 - želijo pravico do avtonomnega odločanja o deželnih davkih
 - k cesarju se zatekajo po pomoč k priznavanju kmečke zveze-kot legalno oblast kmetov

- o Konec upora:
 - kmečke upornike premagajo nenadni Turki, ki jih pobijejo in opleni
 - preostanek upornikov tako zlahka premaga cesarjeva in plemiška vojska, ki jih kaznuje na deželskih sodiščih

2. VSESLOVENSKI KMEČKI UPOR: (1515)

- o največji(vsi kmetje, razen Goriške) in časovno najdaljši upor(5 mesecev), 80.000 upornikov
- o pred tem uporom je bilo na Koroškem in Kranjskem veliko krajevnih uporov, ker se je bližala turška nevarnost-zato so fevdalci še bolj pritiskali na kmete (krajevni upori so bili "uvod" v organiziranje kmečke zveze)
- o Povod: plemiško neupoštevanje stare pravde(-dajatev zapisanih v urbarju)
- o Cilji upora:
 - boj za staro pravdo (ohraniti stare urbarialne pravice, zlasti denarne dajatve; kot je zapisano v urbarju)
 - ohraniti obseg tlake na starih izhodiščih
 - zemljiški gospod naj nebi povečeval dominikalne posesti
 - svobodno podeželsko trgovanje (tovorništvo soli, ...)
 - pravica kmečki zvezi, da odloča o davkih
- o posredujejo jih cesarju Maksimiljanu v Avsburg-cesar jim obljubi pomoč z posebnimi preiskovalci, ki bi proučili te zahteve □ tako si cesar slo.kmete z lažno obljubo pridobi na svojo stran
- o Uspehi upora:
 - po zasedbi gradu Mehovo pri Novem mestu, zasedejo še mnoge druge gradove (jih uničijo, plen pa razdelijo med sabo)
 - zavzamejo tudi mitnine, cestnine in sodišča
- o v uporu sodeluje 80.000 kmetov (imajo vzpodbudno pesem:"Stara pravda", "Le vkup, le vkup uboga gmajna!")
- o Napaka upora - Organizacija upora:
 - kmetje se za skupne cilje borijo ločeno po deželah (na Štajerskem se tako dogovorijo z deželnim knezom, da ne bodo več napadali, dokler ne dobijo navodila od cesarja - to slabi moralo upornikov + omogoča cesarski vojski in stanovskim najemniškim četam lažje obračunavanje z uporniki-od srede junija do konca julija tako premagajo upornike na Koroškem ... in Štajerskem)
- o Konec upora:
 - plemiška vojska (le 1500 vojakov): najemniki + konjenica
 - ko postane Jurij Herberstein skupni povelnik vseh notranjeavstrijskih čet, končajo še upore na Kranjskem
 - BITKA pri CELJU: najhujša bitka, v njej pade 2000 upornikov
- o Posledice upora: maščevanje fevdalcev nad kmeti - še večje izkoriščanje, povzročeno škodo pa morajo nadomestiti s tlako in plačevanjem puntarskega davka

3. HRVAŠKO-SLOVENSKI KMEČKI UPOR: (1573)

- o obseg: Hrvaško Zagorje, Štajersk, del Kranjske; trajanje: 14 dni
- o najboljši **program** in **organizacija**:

- nasilno obračunavanje s fevdalci
- podrejeni bi bili cesarjevemu namestništvu
- davke & dajatve bi pobirale kmečke komisije
- sami bi skrbeli za vojno krajino
- izbrisali bi pokrajinske in državne meje
- o Vzroki:
 - kruti ogerski plemič Ferenc Tahy/Franja Tahija (na Štajerskem in Zagorju)
 - prepoved podeželske trgovine (še posebej z vinom)
 - višji davki zaradi turških vpadov
 - večanje tlake
 - številne mitnice in carine (ovirajo kmečko trgovino)
 - nasprotja med fevdalci
 - inflacija (padanje vrednosti denarja)
 - pritiski povezani s širitvijo protestantizma
- o Tahya izženejo s posesti že 1572, ... njegova vrnitev pa kmete vzpodbudi k ustanovitvi kmečke zveze, ki se začne pripravljati na upor
- o Voditelji upora: Matija Gubec, Ilija Gregorić
- o Uporniški simbol: zmzelen klobuk + petelinje pero (za medsebojno obveščanje)
- o Potek upora:
 - začetek: vrhovni poveljnik Ilija Gregorić, konec jan. 1573 kmete pozove k upor - kmetje se hitro povežejo v vojaške oddelke
 - uporniki zavzamejo pomembnejše gradove, prodrejo do Krškega & prečkajo Savo
 - plemiška vojska se organizira v protinapad – pomagajo jim Uskoki (uporniki so bili prepričani da se jim bodo Uskoki pri uporih pridružili)
 - Konec upora:
 - pri Krškem plemiška v.+Uskoki premagajo en večji k. oddelek
 - ostala dva oddelka premagajo na Štajerskem in Stubiških toplicah/pri Stubici-pobijejo 3000 upornikov (na HR)
 - plemstvo upornike kruto kaznujejo(obesijo...), Matijo Gubca okronajo za kralja z razbeljeno krono in ga raztrgajo na 4 dele

4. DRUGI VSESLOVENSKI KMEČKI UPOR: (1635)

- o ozemlje: Kranjske, Štajerske, Krasa, 15.000upornikov, časovno: 2 meseca
- o niso imeli jasnih programskih ciljev
- o Vzroki:

- povečanje deželnih davkov (zaradi 30-letne vojne v Evropi-od l.1618)
- večanje tlake na zemljiških gospostvih (kmet na razpolago 6 dni)
- uvajanje kupnega prava, namesto zakupnega
- višje dajatve-zaradi razkošja plemstva (primščine, umrline, za dominikalno zemljo-pašniki/jase...)
- povečanje desetine
- onemogočanje podeželske trgovine (zaprt Italjanski trg: zaradi avstrijsko-beneške vojne-1615 & zaradi kuge v obmorskih mestih-1630)
- prevelik nadzor države nad potekom trgovine (onemogočanje tihotapljenja)
- o uporniki: najprej iz Trbovlja...Štajerska(Laško),... Kranjska – podpirajo ga tudi prebivalci trgov / ne pa tudi meščani, ki ščitijo svoje interese znotraj obzidij
- o Potek upora:
 - hitro osvojijo 85 fevdalnih objektov
 - kmalu upornike premaga 2000 krajiščnikov
 - fevdalci se maščujejo kruto (obglavljali, razstrelili, prisilna dela, denarne kazni)

5. TOLMINSKI UPOR: (1713)

- o Ozemlje: Tolmin, Goriško, del Kranjske
- o Vzroki:
 - povišanje in novi davki(na meso, vino) po slabih letinah in boleznih domačih živali
- o v uporu se uporniki ne obračajo več po pomoč k cesarju**
- Vzroki kmečkih porazov:
 - o slaba vojaška organizacija
 - oblikovana na isti način, kot obramba pred Turki
 - osnova so obzidani tabori – predvsem kot obramba
 - niso poznali ofenzivnega načina bojevanja??????*****
 - nimajo konjenice
 - neizurjeni v bojevanju
 - o kmečka neizobraženost
 - o pomankanje primerne orožja: imeli so kmečko orodje, ki si ga priskrbijo sami, nimajo topov in konjenice, kot plemiči
 - o neenotnost in nepovazanost kmetov: upirajo se le znotraj meja svoje dežele, ne pa na celotnem slovenskem etničnem prostoru
 - o zaupanje v cesarja: verjeli v cesarjevo avtoriteto, mislili so da je v boju proti fevdalcem na njihovi strani
 - o nimajo zaveznikov: (Uskoki jim ne pomagajo)
 - o obremenjenost s kmečkimi opravili poleti
 - o nimajo programov s primerno zastavljenimi družbenimi in ekonomskimi cilji (tako pa so vse svoje napade usmerili v uničevanje gradov)
- kaznovanje kmetov:

- o fizične kazni
- o puntarski davek
- o tlaka, s katero so kmetje popravljali nastalo škodo
- o visoke denarne kazni
- Posledice kmečkih uporov:
 - o po 600 letih se slovenski kmetje povežejo in pojavijo v političnem***???
 - o utrjevanje nacionalne zavesti (toda Slovenstva se popolnoma zavedamo šele, ko se povežemo z nemškimi in hrvaškimi kmeti (so versko in etnično drugačni) v boju proti plemstvu)
 - o pripadnost nekemu sloju, kmečke zveze predstavljajo socialno pripadnost
 - o vpliv na slovensko književnost:
 - (Anton Aškerc-cikel 10 pesmi "Stara pravda")
 - prve slovenske tiskane besede(Stara pravda, Le vkup, Le vkup, uboga gmajna!, Puntarske pesmi)
 - književniki še desetletja črpajo teme iz uporov in bojev proti fevdalcem

SLOVENSKA REFORMACIJA:

ZAČETKI REFORMACIJE NA SLOVENSKEM:

- ½ 16.stol.: v Slo. Širjene protestantizma/luteranstvo
- prenašali so jo iz nemških dežel: študentje, trgovci, popotniki, vojaki
- Trst: središče reformacije na Slovenskem-tu deluje krožek škofa Peter Bonom, katolištvu se odpovesta tudi Ivan Ungnad(štajerski d.vladar) & P.Pavel Vergerij
- Zagovorniki:
 - o humanistično izobraženi duhovniki v primorskih mestih & Trstu
 - o sredi 16.stol.:idejo širijo študentje v Nemčiji (tam študira veliko slo.)
- **Predikanti:** protestantski duhovniki (danes pastori)
- 1529:Lj-prvi protestantski krožek:vodil ga je Matija Klombner(pisar d.stanov)
- sprejetje reformacije v družbi:
 - o meščani
 - o duhovniki
 - o plemstvo:
 - podpira: saj bi tako prišli do velikih cerkvenih posesti
 - finančna podpora predikantov, učiteljev – bili so mecene
 - postavijo se na čelo protestantske cerkve-množično gradijo cerkve
 - plemstvo tako sproži odkrit boj proti deželnemu knezu za versko svobodo
 - podpirajo izdajanje, tiskanje, prevajanje knjig
 - o kmetje: ✕ (želijo odpraviti fevdalizem-radikalne spremembe družbenih odnosov, ustavavljajo sekte-niso uspešni, saj so nasprotniki: luterani, cesar, meščani)
- Primož Trubar:
 - o bil kanonik v Lj
 - o kritiziral nemoralno življ.katoliških duhovnikov & ljudsko/kmečko praznoverje
 - o bil pregnan s strani Cerkve – izgnan iz Kranjskega v Nemčijo
 - o vrne se z avsburškim verskim mirom
 - o napiše slovenski knjigi(Abecednik,Katekizem) + Cerkvna Ordniaga + Prvi del novega testameta slo.knj.jezik: ljubljanski govor+dolensko-gorensko narečje (pravi knjižni j. pa dobimo v Abecedni vojni:16.stol.), pisava: gotica=latinica
 - o l.1548: se odpove katoliški veri
 - o ne ukvarja se s političnim sistemom – najprej bi moral slo.kmeta osvoboditi, toda po načelu biblije se kmeti ne smejo upirati (zato kmetje ustanovijo verske sekte)
- Jurij Dalmatin: prevod Biblije:1594
- Adam Bohorič: Zimske urice-prva slovnica slovenskega jezika
- Sebastijan Krelj: Otročja biblija
- Janez Urganat: štajerski deželni vladar, ki podpira luteranstvo
- Žiga Herberstein:diplomat, potpisec, kartograf, predstavi Rusijo
- Urban Textor: doseže, da izgubi Trubar možnost službovanja na Kranjskem (Trubar tako začne delovati kot nemški pridigar – posveti se pisanju, prevajanju, tiskanju knjig)

ODNOS DEŽELNIH KNEZOV do reformacije:

- po Karlu V.-nastopi Ferdinand I., ki postane tudi nemški cesar → deželni stanovi imajo versko svobodo:PROTESTANTIZEM (saj nima sam dovolj moči, zaradi zapletenih političnih razmer & Turkov)
- Zavzemanje plemstva za protestantizem:
 - PODPORA
 - o finančna: bili mecen, financirajo šole, pridigarje/prediktante...
 - o podpirajo tiskanje knjig, prevajanje in pisanje
 - VZROKI
 - o so na čelu protestantske cerkve (množično gradijo cerkve)
 - o plemstvo sproži odkrit boj proti deželnemu knezu za versko svobodo
- po Ferdinandu pride na oblast Karel,ki neuspešno poskuša zatreti protestantske cerkvene odbore (nima moči: zaradi zadolženosti & Turkov), posledice:
 - o štajersko plemstvo si 1572 z **graško versko pomiritvijo/pacifikacijo** izbori svobodno veroizpoved:Protestantizem
 - o l.1578 jo razširi z **bruško pacifikacijo** -[višek reformacije=začetek protireformacije], še na ostale dežele, svobodo vesti=versko svobodo dobijo tudi glavna mesta → v zameno pokrivajo deželni stanovi stroške obrambe Vojne krajine,zgradijo trdnjavo v Kralovcu & plačujejo davke za 5 let vnaprej

- l.1578: kratek vrhunec v slovenskem protestantizmu - saj ima reformacijo tako privrženca tudi pri plemstvu & meščanih, medtem ko so kmetje še vedno pripadniki ljudske vere (najbolj protestantizem: v Prekmurju & Koroškem)
- istočasno se pojavi protireformacija

USTANAVLJANJE PROTESTANTSKIH CERKVEV:

- ustanavljajo se PROTESTANTSKE CERKVE, za katere skrbijo cerkveni odbori - Trubar = identiteta kranjske protestantske cerkve (čez 4 leta izgnan)
- protestantske cerkve so gradili vsepovsod, razen na Goriškem ne
- za delovanje protestantskih cerkev je skrbel superintendent, ki je (nadzira intendente & sklicuje cerkvene odbore)

CERKVENA ORDNINGA: med izgnanstvom sestavi natančno cerkveno organizacijo

- o slovenski jezik-glavni jezik obredov & nauk
- o organizacija šolstva:
 - obiskujejo jo tudi kmečki otroci & dekleta
 - pouk v slovenščini
 - domače&javne nemške šole,univerze(omogočale protest.stanovske šole)
 - v LJ: prva protestantska deželno stanovska šola(ravnatelj:A.Bohorič)

KULTURNI POMEN REFORMACIJE:

- razvoj knjižnega jezika: Lj.mestni govor + dolensko, gorenjsko narečje (Trubar - najprej gotica, nato latinica)
- prve slovenske knjige, prevod Biblije, katekizmi, slovnice, abecednik, zbirke pesmi
- 1575: LJ- prva tiskarna (Janez Mandelc), izdanih 27 del
- utrjevanje slovenske zavesti, pomembnosti jezika, zavest o notranji identiteti
- slovenski jezik poveže Slovence

REFORMACIJA MED SLOVENSKIMI KMETI:

- zavračanje reformacije: ni romanja, obsojanje gradnje cerkva, čaščenje Marije, ... (izjema Prekmurje-protestantizem & kalvinizem)
- nastajanje SEKT: zaradi zemljiškega gospoda, vojn, lakote, ...
 - o prekrščevalci: v okolici mest, krst odraslihenakost, ženske lahko duhovnice, ni oblasti, dokončno jih uničijo šele v 16.stol.
 - o novi štifratji
 - o skakači
 - o bičarji
 - o mučenci
- kmet bi naj bil pokoren fevdalcu-odklon protestantizma v okviru sekt, saj se zavzemajo za enakost